

Ola Lönnqvist

INFORMATION

Med tillstånd av författaren Christian Lovén (2014-04-04) kan vi i Skällviks Borgs vänner lägga ut på vår hemsida en del av hans avhandling utgiven av Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 1996.

Det är egentligen inte bra att ta del av en avgränsad del av en avhandling, uppsats, artikel eftersom väsentliga resonemang som finns på annan plats i det skrivna ofta ligger till grund för eller kommenteras och är viktiga för förståelsen. Vi rekommenderar därför att du som läser det här brottstycket om Skällviks borg införskaffar avhandlingen och tar del av den i dess helhet.

Förutom på de här återgivna sidorna (skannade) om Skällvik så nämns och berörs borgen på följande sidor med här följande innehåll:

- 49 Här diskuteras beteckningen slott på borgbyggningar. Kungamakten borgar kallas i regel castrum, slott, fäste eller hus i de medeltida dokumenten.
- Frälsets och biskoparnas befästa gårdar anges sällan som slott utan här används oftast begreppen curia, manerium och maniso. Begreppen används inte samtidigt som ordet slott.
- Undantag är Skällvik som kallas castrum (DS 4436) och manerium (DS 4539). Det hade innehafts av kungamakten och de benämns slott och beteckningen kan ha levat kvar.
- 79-82 Här skriver författaren ett avsnitt om Stegeborg, vilket här inte återges, men som är av stort intresse även för den som är intresserad av Skällviks borg.
- 79 Lovén skriver: På 1300-talet övertog kungamakten den befästa biskopsgården Skällvik synbarligen för att låta den fungera som ett slags ersättare för Stegeborg. Skällvik övergavs efter 1350.
- 116 I avsnittet ”Kungamakten borgar” kan man läsa: 1332 övertog Magnus Eriksson gården Skällvik belägen intill Stegeborgs slott, av Linköpingsbiskopen. 1333 utfärdar kungen ett brev på Skällvik, varvid det för första gången benämns slott. Emellertid fick biskopen samma år ersättning för omfattande byggnadsarbeten på gården, och det förefaller därför som om den befästs av biskoparna, inte av kungamakten. Från Skällvik kunde sjöfarten till Söderköping bevakas, och detta torde vara skälet till att borgen övertogs av kungamakten. Redan på 1340-talet tycks den dock ha återgått till biskoparna, och den försvann på 1350-talet.
- 210 I samma avsnitt skriver författaren: Vissa borgar avvek genom att synbarligen vara enklare byggda än länets storlek medgav. I en not anges: Det gäller Stegeborg och Skällvik samt bottenviksborgarna Faxeholm, Styresholm och Korsholm.
- 214 Framträdande hos kungamakten ringmursborgar är hur ofta de var uppförda som kastell, där huvudborgen hade kvadratisk eller rektangulär planform.... Vid de flesta oregelbundna ringmursborgarna styrde terrängen planformen, och att bygga kastell hade där inte varit möjligt. Det gäller det övertagna Skällvik.....
- 268 I avsnittet ”Biskoparnas borgar och befästa gårdar” står följande: En viss förkärlek fanns för enkelhusborgar. Närmare hälften av de befästa gårdarna var utformade på

detta sätt. Enkelhusborgar återfinns såväl i det äldre skiktet, på Skällvik, som på Husaby och Strängnäs från slutet av medeltiden.

269 Att man byggde dyra ringmurar utan att få ordentlig styrka tyder på att andra faktorer än rena försvarshänsyn spelade in. Traditionsbunden placering torde vara den viktigaste..... Endast Skällvik med sin placering på en berghäll där det inte gick att anlägga gravar, faller ur mönstret.

270 Samtliga befästa biskopsgårdar hade bra kommunikationslägen. Detta tyder på att de hade administrativa funktioner.

Linköpingsbiskopens uppbörd sköttes från 1300-talet av prostarna och biskopens kringresande fogdar. 1337 omtalas lager på Skällvik och på Visingsö.

Ett framträdande drag i de befästa biskopsgårdarna är att källarutrymmen ofta hade gjorts väl åtkomliga. I barfreder och enkelhusborgar var det en försvarsmässig fördel om ytterporten satt ovanför marknivå. På biskopsgårdarna bröt det äldsta Skällvikmot denna regel.

271 Granskar man de enskilda borgarnas byggnadshistoria framgår det klart att ärkebiskoparna först under unionstiden började bygga starka eller medelstarka befästningar. I stort sett samma sak gäller Linköpingsbiskoparna. Det säregna Skällvik innehades bara under ett par decennier på 1300-talet och framstår som ett undantag i en annars regelbunden utveckling.

349 I avsnittet ”Frälsets befästa sätesgårdar” står: Enkelhusborgens byggnadstyp är intressant..... Det första exemplet med klara befästningsfunktioner torde vara kungens och linköpingsbiskopens Skällvik från 1320-talet.

455 I avsnittet ”Avslutning” sammanfattas bl a den svenska historien och där nämns: I någon form av samarbete med kungamakten byggde även Linköpingsbiskopen en ringmursborg på Skällvik.

=====

Noter till sidan 251-252:

- 251 5 Schück, Herman: Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa, 1959
- 251 6 Diplomatarium Sueccanum, 1829
- 251 7 Fritz, Birgitta: Hus, land och län. Förvaltningen i Sverige 1250-1434, 1973
- 251 8 Diplomatarium Sueccanum, 1829
- 252 1 Diplomatarium Sueccanum, 1829
- 252 2 Diplomatarium Sueccanum, 1829
- 252 3 Diplomatarium Sueccanum, 1829
- 252 4 Franzén, Gösta: Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Östergötlands län, 1982
- 252 5 Scriptores rerum Svecicarum medii aevi, 1-3, 1818-1876
- 252 6 Nils Edén: Peder Swart, Konung Gustav I:s krönika, 1912
- 252 7 Antikvartisk Topografiska Arkivet
- 252 8 Erik Lundberg: Byggnadskonsten i Sverige 2, Sengotik och renässans 1400-1650, 1948